

Vodič kroz operaciju na srcu

Lazar Velicki

NAPOMENA

U ovom informatoru za kardiohirurške bolesnike, nalaze se opšte informacije o operaciji na srcu. Vaše iskustvo može se razlikovati od ovde opisanog. Operacija i postupci su opisani u opštim crtama. Neophodno je da razgovarate sa vašim lekarom o planiranoj procedure i predviđenom toku.

Vi ste najvažniji član tima ljudi koji će brinuti o vama tokom procesa operacije do momenta otpusta iz bolnice i povratku normalnim životnim aktivnostima. Vaš oporavak zavisi od vašeg aktivnog učešća. Pre i posle operacije, upoznaćete se i saradivati sa mnogo različitih članova zdravstvenog tima, uključujući lekare, medicinske sestre, terapeute, psihologe, nutricioniste. U bilo kom momentu možete postaviti pitanje bilo kom članu tima.

Sve dodatne informacije možete naći na drvelicki.com

Prof. dr Lazar Velicki

Novi Sad, 2020.

SADRŽAJ

PRIPREMA ZA OPERACIJU SRCA	3
O čemu bi trebalo razgovarati pre operacije	4
Šta uraditi pre operacije	4
Promovisanje zdravog oporavka	4
Planovi za povratak kući	5
Šta poneti u bolnicu.....	5
Vredne stvari	6
UOČI OPERACIJE.....	7
Dan pre operacije	8
Jutro pred operaciju.....	8
Pre odlaska na operaciju	9
OPERACIJA SRCA.....	10
Rizik povezan sa hirurzijom srca.....	11
Rez na grudima	11
Kardiopulmonalni bajpas (mašina srce-pluća).....	12
Opis operacija	12
NAKON OPERACIJE	13
Jedinica intenzivne nege (ICU).....	14
Savet za porodicu i prijatelje.....	14
Endotrahealni tubus (cev za disanje).....	14
Konfuzija – zbunjenost nakon operacije	15
Savet za porodicu i prijatelje.....	16
Jedinica poluintenzivne nege	17
Bol i nelagodnost	18
ZA KRAJ	19

PRIPREMA ZA OPERACIJU SRCA

O ČEMU BI TREBALO RAZGOVARATI PRE OPERACIJE

Pre operacije, pročitajte pisani materijal koji vam je uručen. Razgovarajte sa svojim hirurgom o sledećem:

- Kada ćete biti primljeni u bolnicu
- Šta se dešava pre i tokom operacije
- Razlozi za vašu operaciju
- Rizici vaše operacije
- Kako posle operacije
- Lekovi koje bi trebalo i koje ne bi trebalo da uzimate pre operacije
- Bilo kakve alergije ili druge reakcije na lekove
- Ranije epizode depresije
- Da li planirate trudnoću nakon operacije srca
- Šta možete očekivati nakon operacije
- Bilo koje drugo pitanje koje se tiče vaše operacije

ŠTA URADITI PRE OPERACIJE

- Posetite stomatologa. Stomatološki problemi mogu odložiti operaciju
- Ako imate šećernu bolest, razmislite o tome da posetite pedikira pre operacije kako biste podrezali nokte na pravilan način uz minimalan rizik od komplikacija
- Razgovarajte sa članovima porodice kako biste napravili planove za vaš povratak kući nakon operacije. Ko će biti u prilici da vam pomogne nakon operacije?
- Izaberite člana porodice koji će moći da donosi odluke u vaše ime

PROMOVISANJE ZDRAVOG OPORAVKA

Dok se pripremate za operaciju na srcu, možda bi trebalo da učinite nešto što će pomoći vašem oporavku i ubrzati izlečenje:

- Ako koristite duvan, vrlo je važno da pre operacije pokušate da prekinete sa ovom štetnom navikom.
- Hranite se zdravom, uravnoteženom ishranom. Posetite specijalistu ishrane kako bi vam odredio plan ishrane.
- Ostanite aktivni koliko možete.
- Vežbajte načine da se oslobodite stresa poput slušanja muzike, meditacije ili dubokog disanja

PLANOVI ZA POVRATAK KUĆI

Pre nego što dođete u bolnicu na operaciju srca, razgovarajte sa svojom porodicom i napravite planove za period tokom boravka u bolnici i planove za vaš povratak kući posle operacije. Organizujte pomoć za povratak kući nakon operacije.

- Pitajte svog supružnika, decu, prijatelje ili komšije da li vam mogu pomoći nekoliko nedelja nakon što dođete kući
- Planirajte da na neko vreme snizite nivo vaših dnevnih aktivnosti. Ako ste vi osoba koja se brine za neku drugu osobu, neko vreme to nećete moći činiti. Nećete biti u mogućnosti da se brinete za drugu osobu dok ste u u bolnici ili tokom ranog perioda oporavka
- Organizujte i sredite vašu kuću pre nego što odete u bolnicu, tako da se ne morati baviti domaćinstvom odmah po povratku kući
- Pripremite neke obroke unapred i zamrznite ih
- Ako imate kućne ljubimce, napravite planove za negu kućnih ljubimaca pre nego što odete u bolnicu
- Imaćete ograničenja u težini koju možete podići nakon povratka iz bolnice. Nećete moći podizati više od 5 do 10 kilograma. To znači da će vam trebati pomoć u svakodnevnim aktivnostima kao što je kupovina namirnica i pranje veša.
- Zakažite sastanak kod vašeg kardiologa otprilike nedelju, dve dana posle operacije

Nećete biti u stanju da vozite nekoliko nedelja nakon operacije

ŠTA PONETI U BOLNICU

Donesite sledeće stvari u bolnicu:

- Listu lekova koje redovno ili povremeno uzimate kao i razlog njihovog uzimanja
- Vašu zdravstvenu knjižicu
- Naočare, slušni aparati, proteze
- Žene: Ponesite udoban grudnjak
- Proizvodi za ličnu higijenu kao što su češalj, četkica za zube, oprema za brijanje
- Uređaji koje koristite za pomoć u hodanju, poput štapa za hodanje, hodalice, proteze
- Odeća i papuče
- Pomagala za opuštanje kao što su CD-i ili knjige

VREDNE STVARI

Nemojte donositi veliku svotu novca, nakita ili dragocenosti poput skupog mobilnog telefona ili laptop računara. Osoblje nije odgovorno za vaše dragocenosti. Ako želite da imate laptop u svojoj sobi nakon operacije i po povratku iz jedinice intenzivne nege, pitajte člana porodice da vam ga donese i najavite osoblju bolnice (sestrama) da planirate da imate računar sa sobom.

Međutim, dok ste u bolnici, bilo bi dobro da imate dovoljno novca da sebi kupite novine ili druge sitnice. Na raspolaganju će vam biti mogućnost da dragocenosti smestite u bolnički sef do izlaska iz bolnice.

UOČI OPERACIJE

DAN PRE OPERACIJE

Možda ste primljeni u bolnicu nekoliko dana pre operacije ili ćete možda biti primljeni u bolnicu jutro pred planiranu operaciju. Dobićete detaljne instrukcije u koje se vreme vrše prijemi u bolnicu. Važno je da ispoštujete vreme koje vam se saopšti kako bi se smanjila čekanja tokom prijema i kako bi sve neophodne preoperativne aktivnosti mogle biti sprovedene blagovremeno.

- Sledite uputstva koja ste dobili od člana zdravstvenog tima, a koja se tiču pravila i procedure dolaska u bolnicu.
- Tuširajte se veče pre operacije. Koristite sapun koji ćete dobiti u bolnici. Tuširanje pomaže smanjivanju količine bakterija na vašoj koži i može smanjiti rizik od infekcije nakon operacije.
- Dobro se naspavajte veče pred operaciju. Ako imate problema sa spavanjem, recite to svom lekaru. Možda će vam biti dat lek koji će vam pomoći da zaspate ili se opustite.

JUTRO PRED OPERACIJU

- Uzmite samo one lekove koje vam je lekar propisao dan uoči vaše operacije. Redovnu terapiju ćete nastaviti nakon operacije.
- Ako ima vremena, ponovo se tuširajte jutro pred operaciju, koristeći poseban sapun koji vam je dat.
- Nakon što dođete u bolnicu, medicinska sestra će vam izmeriti temperaturu i proveriti vaš puls, težinu, brzinu disanja i krvni pritisak.
- Vaš lekar će razgovarati sa vama i pripremiti vas za operaciju. To je vreme kada možete postavljati sva pitanja koja su ostala nejasna.
- Vrlo je verovatno da će tokom pripreme, u ovoj fazi, biti plasirana intravenska linija (braunila) kako biste dobili potrebnu tečnost i lekove.

PRE ODLASKA NA OPERACIJU

- Od vas se traži da ispraznite bešiku.
- Skinite sav nakit, kontaktna sočiva i lak za nokte.
- Skinite i odložite naočare ili proteze. Ako nosite slušni aparat, nemojte ga uklanjati kako biste mogli razgovarati sa članovima tima u preoperativnom periodu.
- Na posebnim kolicima za transfer ćete biti odgurani u operacioni blok.
- Anesteziolog će obaviti kratak razgovor sa vama o toku anestezije, uspavlivanju i buđenju iz anestezije. Obavestite anesteziologa ako ste imali problema sa anestezijom u ranijem periodu.

OPERACIJA SRCA

Ovaj odeljak sadrži opšte informacije o operaciji na srcu. Obavezno razgovarajte sa vašim hirurgom pre operacije i postavite mu sva pitanja koja vas interesuju. Operacija srca je za svakog bolesnika drugačija u zavisnosti od tipa intervencije koja se radi, ali i u zavisnosti od samog pacijenta.

RIZIK POVEZAN SA HIRURGIJOM SRCA

Tokom bilo koje operacije mogu se javiti komplikacije. Neki od rizika sa kojima se susrećemo tokom operacije srca uključuju:

- Krvarenje
- Infekcija
- Problemi sa disanjem
- Povreda živaca
- Zatajenje bubrega
- Srčani udar ili moždani udar
- Smrtni ishod

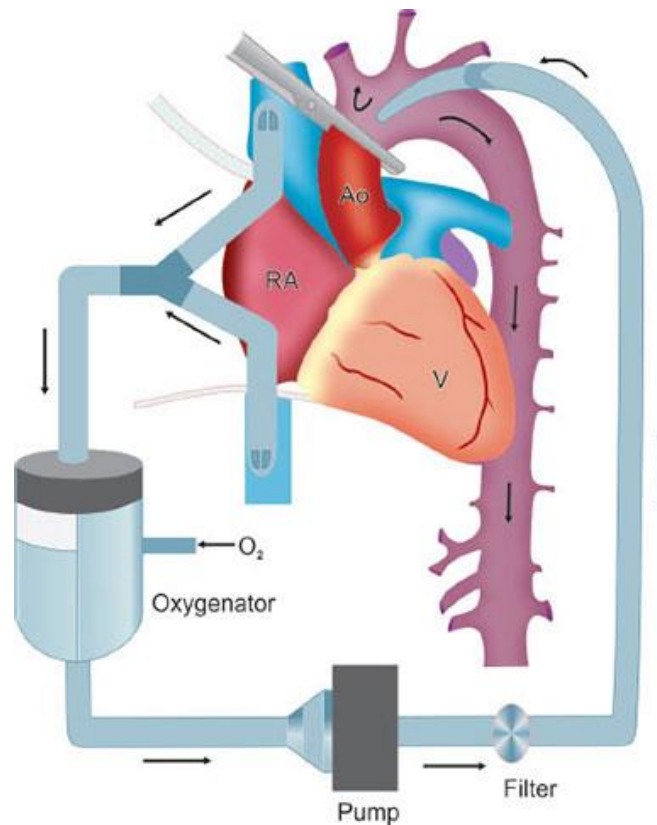
Rizici su različiti od osobe do osobe i postoji mogućnost da vam se predoči koliki je očekivani rizik za vas u odnosu na brojne faktore. Razgovarajte sa hirurgom o riziku vezanim za operaciju srca. Ovaj razgovor daje osnov za informisani pristanak na operativno lečenje.

REZ NA GRUDIMA

Tokom operacije srca, u većini slučajeva, hirurg pravi rez sredinom grudne kosti. Grudna kost, sternum, se preseca kako bi se pristupilo srcu i organima grudnog koša. Na kraju operacije, kost se ponovo spaja kako bi se sprečio svaki mogući pokret grudne kosti čime se stiču uslovi da grudna kosti uspešno zaraste. Ušivanje grudne kosti se vrši posebnim koncima ili žicama. Ovi konci i žice se ne vade i ostaju trajno u organizmu. Potrebno je određeno vreme, obično 6-10 nedelja dok grudna kost u potpunosti zaraste. Tokom ovog perioda, savetuje se ležanje na leđima i izbegavanje ustajanje iz kreveta preko boka. Takođe, tokom ovog perioda, ne bi trebalo voziti kola ili bicikl.

KARDIOPULMONALNI BAJPAS (MAŠINA SRCE-PLUĆA)

Kardiopulmonalni bajpas ili vantelesni krvotok se koristi tokom većine kardiohirurških operacija. Vantelesni krvotok ili mašina srce-pluća podrazumeva stanje u kom se cirkulacija krvi kroz organizam i oksigenacija krvi podržava mašinom koja se nalazi van tela. Deo mašine koji vrši cirkulatornu funkciju je pumpa, dok je deo mašine koji vrši respiratornu funkciju membranski oksigenator. Kardipulmonalni bajpas omogućava vašem hirurgu da radi na vašem srcu dok je srce zaustavljeno.

Šematski prikaz vantelesnog krvotoka

OPIS OPERACIJA

Dodatne informacije o vrsti operacija, uzrocima bolesti, tehničkim detaljima, možete naći na sledećim linkovima:

[Bajpas hirurgija](#)

[Valvularna hirurgija](#)

[Disekcija aorte](#)

[Minimalnoinvazivna hirurgija](#)

NAKON OPERACIJE

JEDINICA INTENZIVNE NEGE (ICU)

Odmah nakon operacije bićete premešteni u jedinicu intenzivne nege kardiohirurških bolesnika (ICU). Tokom transporta u ICU i tokom neposrednog postoperativnog toka u ICU, vi ćete spavati. Zbog praćenja brojnih funkcija organizma, još tokom uspavlivanja pred operaciju, biće vam plasirane brojne linije i kateteri. Nakon operacije se postavljaju drenovi – cevčice koje iz grudnog koša odvođe krv ili tečnost ukoliko se pojavi. Urinarni kateter uklanja mokraću iz vaše bešike. Ponekad može biti plasirana i nazogastrična sonda – plastična cevčica koja prolazi kroz nos i grlo u želudac sa cilje da se želudac održi praznim. U početku ćete dobijati tečnost i lekove intravenski (i.v.) kroz posebne linije.

SAVET ZA PORODICU I PRIJATELJE

Nakon što se član vaše porodice premesti u ICU nakon završene operacije, uz posebno odobrenje načelnika ICU možete posetiti bolesnika. Budući da bolesnik obično provede jedan dan u ICU pre nego što bude vraćen na odeljenje, ova praksa se, ipak, ne savetuje. U slučaju da bolesnik iz bilo kog razloga boravi duže vreme u ICU, posete su moguće i preporučljive.

Kada se nađete prvi put u ICU-u, može vam biti teško. Atmosfera u ICU sa brojnim aparatima i zvucima može izazvati stanje nelagode kod vas. Kada budete videli člana porodice odmah nakon operacije, on ili ona neće ličiti na sebe. On ili ona mogu izgledati bleđi i natečeni i biti povezani sa raznim mašinama i aparatima. Član porodice može biti hladan na dodir i možda vam neće odgovoriti odmah. Vaše posete i podrška su važni posebno kod bolesnikakoji se dugo nalaze u jedinici intenzivnog lečenja. Bolničko osoblje mora znati vaše kontakt detalje kako bi mogli jednostavno da stupe u kontakt sa vama.

Nije neophodno da vi ostajete preko noći u bolnici. Bolesnik se će tokom čitavog perioda lečenja imati adekvatnu negu.

ENDOTRAHEALNI TUBUS (CEV ZA DISANJE)

Nakon operacije, vrlo je važno stanje vašeg sistema za disanje. Cev za disanje, koja se naziva endotrahealni tubus, ubacuje se kroz usta još prilikom uvoda u anesteziju neposredno pred operaciju. Tubus omogućava sledeće funkcije:

- Pomaže vam disati dok ste pod anestezijom.
- Pomaže u eliminaciji sekreta iz pluća.
- Pomaže u smanjenju opterećenja srca.

Cev nije bolna, ali njeno prisustvo može biti neprijatno. Osoblje to zna i čini sve što je moguće da vam umanju nelagodu. Dok je cev na mestu, bolesnik ne može da govori, jer cev onemogućava prolazak vazduha kroz organ u kome se stvara glas. Medicinske sestre će vam pomoći da komunicirate. Endotrahealna cev se uklanja onog momenta kada možete samostalno disati. Kada se izvadi endotrahealni tubus, dobićete kiseonik kroz masku ili nazalnu kanilu. Možete imati izmenjen glas ili blag bol u grlu nakon vađenja tubusa.

Tokom boravka u ICU, vase stanje se stalno prati, danju i noću. Možda ćete primetiti mnoge neobične zvukove iz opreme koja vas okružuje. Takođe, članovi zdravstvenog tima su pored vas - danju i noću - kako bi se brinuli o vama. Zbog ovako dinamičnog ambijenta, možda ćete imati problem sa spavanjem prvih nekoliko dana nakon operacije. Ako imate problem sa spavanjem, recite to nekom od članova zdravstvenog tima. Pomoćna sredstva za spavanje mogu biti dostupna.

KONFUZIJA – ZBUNJENOST NAKON OPERACIJE

Nakon operacije srca, neki ljudi razviju osećaj zbunjenosti, konfuzije. Ovo znači da se njihova budnost i orijentisanost menja tokom dana. Konfuzija nastaje onda kada postoje promene načina na koji mozak funkcioniše u ovim, vanstandardnim okolnostima. Obično konfuzija traje neko vreme, a zatim nestaje i stvari se vraćaju u normalu. Sama bolest, operacija, bol i neki lekovi mogu izazvati konfuziju.

Znakovi konfuzije mogu se manifestovati:

- Problemima sa razumevanjem i rezonovanjem
- Nepostojanjem koncentracije
- Dezorijentacijom
- Promenom nivoa svesti, prelazak iz pospanosti u uzbuđeno stanje (agitacija)
- Halucinacije
- Nedostatak saradnje

Sledeći događaji mogu da provociraju nastanak konfuzije:

- Povećanje ili promena lekova
- Dugo vreme pod anestezijom
- Prekomerni gubitak krvi
- Infekcija
- Novo okruženje

Ostali uzroci konfuzije u bolnici mogu biti nedostatak sna ili promene uobičajene dnevno-noćne rutine.

SAVET ZA PORODICU I PRIJATELJE

Lečenje konfuzije zavisi od uzroka. I zdravstveni tim i članovi porodice mogu pomoći smanjenju osećaja anksioznosti i dezorijentacije kod bolesnika putem sledećih postupaka:

- *Objasnite osobi šta se dešava*
- *Obraćajte se pacijentu po imenu i navedite datum i vreme*
- *Pričajte o trenutnim događanjima*
- *Obezbedite strukturiranu rutinu*
- *Učinite okruženje što je moguće mirnijim i tišim*
- *Pomozite u održavanju pravilnog rasporeda spavanja tako da se osoba budi tokom*
- *dana i spava noću*

Iako se lekovi najčešće koriste za smanjenje uznemirenosti i nekontrolisanog ponašanja, ponekad može biti potrebna upotreba fizičkih faktora (vezivanje za krevet) radi sprečavanja povređivanja bolesnika.

Vaša prisutnost može pomoći da smirite člana porodice.

Simptomi konfuzije i dezorijentacije uglavnom se gube nakon što pacijent napusti ICU, ali blaži simptomi mogu i dalje biti prisutni. Ako ste imali simptome konfuzije tokom boravka u ICU-u, to ne znači da ćete ih imati kada odete kući. Ovi simptomi se najčešće u potpunosti gube do momenta otpusta iz bolnice.

Koliko dugo ćete ostati u ICU zavisi od mnogih stvari. Kad vaš hirurk i intenzivista odluče da vam više ne treba intenzivna nega u ICU-a, bićete premešteni na odeljenje u sobe puluintenzivne nege.

JEDINICA POLUINTENZIVNE NEGE

Kada budete premešteni u jedinicu poluintenzivne nege, još uvek ćete imate nekoliko intravenskih linija, privremeni pejsmejker, drenove u grudima, urinarni kateter i masku sa kiseonikom. Po prelasku, vaš zdravstveni tim će i dalje stalno prati vaš srčani ritam. Promene ritma leče se čim se detektuju. Takođe, lekari će vršiti česte pretrage krvi. Sestrinsko osoblje će saradivati sa vama kako bi povećalo nivo vaše aktivnosti. Kako vam se snaga bude vraćala, budite aktivni, hodajte koliko možete i provodite više vremena van kreveta.

U početku se od vas očekuje da hodate i do šest puta dnevno. Kako se budete bolje osećali, povećajte intervale hoda i pređenu distancu. Kratki odmori tokom dana vam mogu pomoći. Nastavite sa iskašljavanjem i radite vežbe dubokog disanja samostalno. Iskašljavanje je vrlo važno kako bi vam pluća ostala čista. Sestre vam mogu pokazati kako da kašaljete koristeći jastuk za podršku. Jastuk može pomoći da se smanji nelagodnost.

Ženama se preporučuje da nose udoban grudnjak koji će im pomoći oko zarastanja rane. Kašalj ne ometa zarastanje rane, sem ako nije intenzivan.

Važno je izmeriti unos i eliminaciju tečnosti. Praćenje količine urina je vrlo važan postupak. Vaša težina pokazuje ravnotežu između tečnosti koju unosite i tečnosti koju izbacujete. Iz tog razloga, merite se svaki dan. Prvih nekoliko dana nakon operacije možete biti teži nego što ste to bili ranije, ali ćete se ubro vratiti na vašu normalnu težinu. Apetit vam može biti loš i osećaj ukusa izmenjen nekoliko dana ili nedelja nakon operacije. Ali važno je da unesete dovoljno tečnosti i hrane koja omogućava da se vaš organizam oporavi.

Važno je da se nakon operacije što pre uspostave redovne navike u pogledu pražnjenja creva. U slučaju da imate problem, obavestite čelnove medicinskog tima kako bi vam pomogli posebnim lekovima. Neki lekovi protiv bolova mogu da izazovu zatvor.

Koliko dugo ćete ostati u jedinici poluintenzivne nege varira i zavisi od mnogih faktora. Sestrinsko osoblje će raditi sa vama kako bi isplanirali vaš period nakon izlaska iz bolnice. Dobićete sve potrebne savete za dalju negu i lečenje.

BOL I NELAGODNOST

Posle operacije, pojava bola i anksioznosti su normalna pojava. Kontrola bola je važna jer vam pomaže da se brže oporavite. Ako je vaš bol kontrolisan, možete da radite ono što se preporučuje kako biste bili bolji, a oporavak tekao po planu (iskašaljavanje, duboko disanje, hodanje).

Kada ste anksiozni, vaš bol može da se pogorša. Članovi zdravstvenog tima mogu saraduju sa vama kako bi vam pomogli da rešite svoju anksioznost i bol. Na raspolaganju su lekovi i drugi tretmani kao što su tehnike opuštanja koje vam mogu pomoći. Bol je subjektivni osećaj i morate reći svom lekaru kada vam je potrebna pomoć.

ZA KRAJ

Boravak u bolnici nakon operacije srca obično traje od 7-10 dana, ali zavisi od brojnih faktora.

Zapamtite, vi ste najvažniji član zdravstvenog tima koji brine o vama.

Ove informacije bi trebalo da vam pomognu da se pripremite za operaciju na srcu. Pročitajte ih i obavezno postavite pitanja ako je bilo šta ostalo nejasno. Dobra priprema obično znači i brz i uspešan oporavak.

